

Yabancı/İkinci Dil Öğretiminde **Kültür ve Kültürel Etkileşim**

Editör: Gülnur AYDIN

Editör: Doç. Dr. Gülnur AYDIN

YABANCI/İKİNCİ DİL ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR VE KÜLTÜREL ETKİLEŞİM

ISBN 978-625-7228-49-7

DOI 10.14527/9786257228497

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

İnsanlar, yaşama gözlerini açmalarıyla birlikte içine doğdukları toplumun kültürünü edinmeye başlarlar. Bu süreç artık onların yaşamlarına yön veren, yaşamlarının her anında varlığı duyumsanan vazgeçilmez bir gerçeklik olarak yer alır. Yapılan her tür düşünsel ve eylemsel davranış bu süreçten etkilenir, hatta bu süreçle birlikte yürür. Dil-kültür ve kültür-dil etkileşimi gerçeği göz önüne alınca bir dilin gerek ana dili gerekse yabancı dil olarak öğrenilme ve öğretilme süreçleri için de bu durumun geçerli olduğu açıktır.

Kültür bir dili edinme ve öğrenme/öğretme süreçlerinin ana kavramlarından biridir. Bu bakımdan öğrenme ortamlarına aktarılması gerekir. Bu çalışmanın ortaya çıkmasına kaynaklık eden en temel gerekçe de budur. Öte yandan çalışmanın düşünsel olarak tasarlanma süreci 2019 yılında Aydın Adnan Menderes Üniversitesinde gerçekleştirilen bir çalışmaya dayanmaktadır. Çalıştayda kültür kavramı, alanın değerli akademisyenleri tarafından dil öğretimi bağlamında ayrıntılı bir biçimde tartışılmış ve bu konuda Türkçe alanyazında ne denli boşluk olduğu fark edilmiştir. Dil ve kültür kavramlarını içeren pek çok çalışma olmasına karşın bu kavramları Türkçenin yabancı dil ya da ikinci dil olarak öğretimi çerçevesinde ele alan ve bütün yönleriyle işleyen çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu gerçeklik de böyle bir çalışmanın ortaya konması için güdüleyici bir diğer gerekçe olarak sunulabilir.

Bu çalışma 10 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kültür öğretiminin temel kavramları tanıtılarak okur, kültür konusunda ön bilgilerle karşılaştırılmıştır. Böylece okurun hem kitabın geri kalan bölümleri hem de kültürle ilgili diğer okumaları için bir art alan bilgisi kazanması hedeflenmiştir. İkinci bölümde kültürün öğretimi ve amaçları üzerinde durulmuş; üçüncü bölümde kültürel içerikler hakkında bilgi verilmiş, dördüncü bölümde ise kültürel içeriklerin düzeylere göre sunumuna yönelik bir model önerisinde bulunulmuştur. Beşinci bölümde kültürel yaklaşımlara odaklanılmış; altıncı bölümde yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki kültürel içerik ve görseller sunulmuştur. Yedinci bölümde kuşaklararasılık ve bağlamlararasılık kapsamında kültür aktarımı; sekizinci bölümde kültürlerin karşılaşma alanı olarak dil öğretim ortamları değerlendirilmiştir. Dokuzuncu bölümde dil öğretiminde somut olmayan kültürel miras, ders içi ve ders dışı yapılabilecek etkinlik örnekleriyle işlenmiştir. Son olarak, onuncu bölümde ise somut olmayan kültürel miras kapsamında dil müzeleri tanıtılmış ve dünyadaki dil müzelerinden etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Özetle kültür kavramı hem kendine hem de dil öğretimine özgü nitelikler bakımından bütüncül bir biçimde ele alınmıştır.

Kitabın hedef kitlesi, doğrudan ya da dolaylı bir biçimde yabancı/ikinci dil öğretimine, daha da özelde Türkçenin yabancı/ikinci dil olarak öğretimine ilgi duyan tüm öğrenici ve öğreticilerdir. Bu hedef kitlede kültürün dil öğretimi bağlamındaki önemi ve gerekliliği bakımından farkındalık oluşturabilmek yazarları son derece mutlu edecektir. Ayrıca bu odakta Türkçe alanyazında yer alan kaynakların sınırlılığından dolayı kitabın içeriği ile ilgili her türlü nesnel eleştiri kitabın ve alanın gelişimine katkı olarak görülecektir.

Bu kitap; ön hazırlık, planlama, kaynaklara ulaşma, yazıya dökme, değerlendirme ve basım aşamalarından oluşan yaklaşık iki yıllık bir sürecin sonunda ortaya çıkmıştır. Bu süreçte özveriyle çalışarak katkı sağlayan tüm yazarlarımıza ve kitabın okuyucuyla buluşması için emek harcayan Pegem Akademi çalışanlarına teşekkür ederim.

Son olarak, fikir tartışmaları yaptığım hocalarıma ve dostlarıma; ruhen ve bedenen yorucu çalışma sürecinde desteklerini hep arkamda hissettiğim anneme ve kardeşlerime; çalışkanlığı ve eğitimci yönüyle yaşam felsefemi biçimlendiren, yaptığım çalışmaları görmesini en çok istediğim insana, canım babama çok teşekkür ederim.

Doç. Dr. Gülnur AYDIN

Editör

Aralık 2020

Bölümler ve Yazarları

Editör: Doç. Dr. Gülnur AYDIN

1. Bölüm: Kültür Öğretiminin Temel Kavramları

Doç. Dr. Gülnur AYDIN

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-0490-9580

2. Bölüm: Kültür Öğretimi ve Amaçları

Prof. Dr. Nurettin DEMİR

Hacettepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-3891-6546

3. Bölüm: Kültürel İçerikler

Prof. Dr. Fatma AÇIK

Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-3972-0799

4. Bölüm: Dil Düzeylerine Göre Sosyokültürel Bilgilerin Belirlenmesi ve Sunumu

Prof. Dr. Nezir TEMUR

Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-8052-1927

Arş. Gör. Aliye ALTINKAYA DUMAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7279-248X

5. Bölüm: Dil Öğretiminde Kültürel Yaklaşımlar

Prof. Dr. Nermin YAZICI

Hacettepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-0145-9772

Öğr. Gör. Çağrı KAYGISIZ

Türk Hava Kurumu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9650-3889

6. Bölüm: Yabancılar Türkçe Öğretimi Kitaplarında Kültürel İçerik ve Görseller

Doç. Dr. Mesut GÜN

Mersin Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9663-1066

7. Bölüm: Kuşaklararasılık ve Bağlamlararasılık Kapsamında Kültür Aktarımı ve Eğitimi

Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR

Hacettepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4881-5503

8. Bölüm: Kültürlerin Karşılaşma Alanı Olarak Dil Öğretim Ortamları

Dr. Öğr. Üyesi Gohar SEYEDİ

Lokman Hekim Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9324-7245

9. Bölüm: Yabancı/İkinci Dil Öğretiminde Somut Olmayan Kültürel Miras

Dr. Bahadır GÜLDEN

Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0003-1917-8813

10. Bölüm: Somut Olmayan Kültürel Miras Kapsamında Dil Müzeleri

Dr. Öğr. Üyesi Sunay AKKAYA

Adıyaman Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5640-3111

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

KÜLTÜR ÖĞRETİMİNİN TEMEL KAVRAMLARI

Giriş.....	1
Kültür (Culture).....	4
Yerel kültür (Local culture)	5
Ulusal kültür (National culture)	6
Kitle kültürü (Mass culture).....	6
Karşı kültür (Counter culture).....	6
Alt kültür (Sub-culture)	7
Evrensel kültür (Universal culture).....	7
Hedef kültür (Target culture).....	7
Kaynak kültür (Source culture)	8
Kültürel Bilgi (Cultural Knowledge).....	8
Kültürleme (Enculturation)	9
Kültürleşme (Acculturation).....	10
Kültürel Farklılık (Cultural Difference).....	12
Kültürel Çeşitlilik (Cultural Diversity)	13
Eşit Katılım (Equitable Participation)	15
Çokkültürlülük (Multiculturalism).....	15
Kültürlerarasılık (Interculturalism)	20
Kültürlerarası Etkileşim (Intercultural Interaction)	25
Kültürlerarası İletişim (Intercultural Communication).....	26
Kültürel Farkındalık (Cultural Awareness).....	28
Kültürel Duyarlılık (Cultural Sensitivity).....	32
Kültürlerarası Yeterlilik (Intercultural Competence)	33
Kültürel Mesafe (Cultural Distance).....	35
Kültür Şoku (Culture Shock)	36
Kültür Çatışması (Cultural Conflict)	38
Kültür Edinimi (Culture Acquisition)	39
Kültür Dili (Cultural Language).....	41
Kültürel Ödünçleme (Cultural Borrowing)	42
Kültürel Eşdeğerlik (Cultural Equivalence)	43
Sonuç Yerine / Kültür öğretimi: Aktarım mı, etkileşim mi?.....	44
Kaynakça.....	47

2. BÖLÜM

KÜLTÜR ÖĞRETİMİ VE AMAÇLARI

Giriş.....	51
Kültür ve Boyutları.....	53
Yabancı Dil Öğretimi ve Kültür Araştırmaları	56
Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni ve Kültür	58
Kültür Öğretiminin Amacı.....	61
Hangi Dil Türü, Hangi Kültür?	63
Farklı Diller, Farklı Kültürler, Farklı Algılar	65
Selamlaşma.....	66
Nezakete ve mesafeye.....	68
Akrabalık adları ve renkleri.....	70
Derslerde Kültürün Keşfi.....	70
Kültürü konuşma.....	71
Kültürü görünür kılmak	71
Gizlenen boyutları gösterme	71
Kültürlerin aynı şeyi farklı değerlendirdiğini gösterme	71
Kültürün çalışma şeklini gösterme.....	72
Kültürün kaygı kaynağı olduğunu gösterme.....	72
Kültür Nasıl Öğretilir?	73
Karşılaştırma	73
Çevrimiçi kaynaklar	73
Otantik malzemeler sunmak	75
Ana dili konuşurlarıyla iletişim	77
Sosyal etkinlikler	77
Kültürlerarası Yeterlik	78
Kültürlerarası iletişim	80
Kültürlerarası iletişimde sorunlar	82
Kültürel yeterlik geliştirme.....	83
Sonuç.....	85
Kaynakça.....	86

3. BÖLÜM

KÜLTÜREL İÇERİKLER

Giriş.....	89
Kültürel İçeriklerin Belirlenmesi.....	92

A. Düşünsel değerler	94
B. Yaşam tarzları	94
C. Davranışlar	95
D. Medya.....	95
E. Sanatsal değerler	95
F. Aile	96
G. Bilim.....	96
Kültürel İçeriklerin Sunumu	97
Örnek 1	99
Örnek 2	100
Örnek 3	100
Örnek 4	106
Örnek 5	107
Örnek 6	108
Örnek 7	109
Örnek 8	110
Örnek 9	112
Sonuç	118
Kaynakça	119

4. BÖLÜM

DİL DÜZEYLERİNE GÖRE SOSYOKÜLTÜREL BİLGİLERİN BELİRLENMESİ VE SUNUMU

Giriş.....	121
Yabancı/İkinci Dil Öğretiminde Sosyo-Kültürel Bilgi ve Beceriler	124
Kültürel Unsurları Sunma Strateji ve Etkinlikleri	128
Kültür öğretim araçları	131
Kültür tanımlama ve açıklama	131
Diğer kültürel içerikli etkinlikler.....	131
Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Kültürel İçeriklerin Dil Düzeylerine Göre Sunumu.....	133
Temel düzey (A1+/A2+)	138
Orta düzey (B1+/B2+)	141
İleri düzey (C1+/C2).....	147
Sonuç.....	150
Kaynakça.....	154

5. BÖLÜM

DİL ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜREL YAKLAŞIMLAR

Giriş.....	155
Büyük “K” ve Küçük “k” Kültürü	156
Kültürlerarası İletişim ve Dil Performansı.....	159
İletişimsel Yaklaşım.....	160
İletişimsel yaklaşımın eğitsel yansımaları	163
Metin temelli materyaller	166
Görev temelli materyaller.....	166
Gerçek malzemelere dayalı materyaller.....	166
Küreselleşme	167
Sonuç	169
Kaynakça.....	171

6. BÖLÜM

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ KİTAPLARINDA KÜLTÜREL İÇERİK VE GÖRSELLER

Giriş.....	173
Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Setinde Kültürel İçerikler ve Görseller	174
Günlük yaşam	175
Kişiler arası ilişkiler	176
Değerler ve eğitim	177
Edebiyat-sanat ve müzik.....	178
Gelenekler ve folklor	178
Sosyal yaşam.....	180
Coğrafya ve mekân.....	180
Diğer içerik ve görseller	182
Kırkpınar yağlı güreş festivali	182
Ebru: Türk kâğıt süsleme sanatı.....	183
Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe Setinde Kültürel İçerikler ve Görseller	184
Günlük yaşam	184
Kişiler arası ilişkiler	185
Değerler ve eğitim	186
Edebiyat sanat ve müzik	186
Gelenekler ve folklor	187
Sosyal yaşam.....	188
Coğrafya ve mekân.....	189

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Setinde Kültürel İçerikler ve Görseller	189
Günlük yaşam	189
Kişiler	190
Değerler	191
Edebiyat Sanat ve Müzik.....	191
Gelenekler ve folklor	192
Sosyal yaşam.....	193
Coğrafya ve mekân.....	194
Sonuç.....	194
Kaynakça.....	198

7. BÖLÜM

KUŞAKLARARASILIK VE BAĞLAMLARARASILIK KAPSAMINDA KÜLTÜR AKTARIMI VE EĞİTİMİ

Giriş.....	201
Kültür Aktarımı ve Eğitimi	202
Bağlamlararasılık ve Kuşaklararasılık Temelinde Kültürel Aktarım ve Eğitim..	206
Sözlü kültürde kültürel aktarım ve eğitim.....	206
Yazılı kültürde kültürel aktarım ve eğitim	215
Elektronik kültürde kültürel aktarım ve eğitim.....	221
Sonuç.....	234
Kaynakça.....	238

8. BÖLÜM

KÜLTÜRLERİN KARŞILAŞMA ALANI OLARAK DİL ÖĞRETİM ORTAMLARI

Giriş.....	243
Dil Öğretim Ortamları ve Kültürlerarası İletişim	246
Kültürlerarası İletişim Yaklaşımları	251
Sosyal bilim yaklaşımı.....	251
Yorumlayıcı yaklaşım.....	251
Eleştirel yaklaşım.....	252
Diyalektik yaklaşım	254
Kültürel Farklılıktan Kaynaklanan Hedef Dilde İletişimsel Yeterlilik	
Sorunları	256
Kültür Öğretiminin Faydaları ve Kültür Öğretiminde Yaşanan Güçlükler	259
Hedef Dilin İletişimsel Özelliklerinin Doğru ve Etkin Öğretimi.....	262
Sonuç.....	266
Kaynakça.....	268

9. BÖLÜM

YABANCI/İKİNCİ DİL ÖĞRETİMİNDE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS

Giriş.....	271
UNESCO ve Somut Olmayan Kültürel Miras	273
Ders Kitaplarında ve Öğrenme Ortamlarında SOKÜM'ün Hedef Dilin Edinimine Katkısı.....	276
Halk Bilimi Kadroları ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi	285
Sözlü gelenekler ve anlatımlar	286
Gösteri sanatları.....	287
Toplumsal uygulamalar	287
Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar	288
El sanatları geleneği.....	288
Yabancı/İkinci Dil Öğretiminde SOKÜM'e İlişkin Etkinlikler.....	289
Ders içi etkinlikler	290
Sanal gezinti etkinlikleri	290
Yaşayan insan hazineleri unsurları çerçevesinde etkinlikler.....	293
İ- Treasures projesi bağlamında oluşturulabilecek etkinlikler	299
Ders dışı etkinlikler	305
Sonuç.....	307
Kaynakça.....	309

10. BÖLÜM

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS KAPSAMINDA DİL MÜZELERİ

Giriş.....	313
Somut Olmayan Kültürel Miras Listeleri ve Türkiye	316
Dil Öğretimi ve Somut Olmayan Kültürel Miras İlişkisi.....	317
Yazılı Kültür ile Sözlü Kültür İlişkisi ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Yabancı Dil Eğitiminde Kullanımı	319
Somut Olmayan Kültürel Miras Müzeciliği ve Yabancı Dil Öğretimi.....	321
Somut Olmayan Kültürel Miras Müzeciliği Bağlamında Dünyadaki Dil Müzelerinden Etkinlik Örnekleri.....	324
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Somut Olmayan Kültürel Miras Müze Eğitimi Etkinliklerinde Kullanılabilecek Yöntem ve Teknik Seçkisi.....	336
Sonuç.....	338
Kaynakça.....	340
Yazarlar Hakkında.....	343

1. BÖLÜM

KÜLTÜR ÖĞRETİMİNİN TEMEL KAVRAMLARI

Doç. Dr. Gülnur AYDIN

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-0490-9580

Giriş

İnsanlar kendilerinininkinden farklı olan yaşam biçimlerine ilgi duymakta, çoğu zaman bunu yerinde görmek, deneyimlemek istemektedir. İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişim, politik-ekonomik, toplumsal ilişkiler ve turizmle artan hareketlilik sayesinde başka uluslara ait kültürel özelliklerin ve yaşamsal standartların keşfi değer kazanmış; bunun bir getirisi olarak diyalogun, barışın, hoşgörünün esas alındığı eğitim yaklaşımları ortaya çıkmıştır. Kültürel karakteristiklerin başında ise dil gelmektedir. Tarihin, coğrafyanın, sanatın, geleneğin, değerlerin tanınması, muhafaza edilmesi ve nesilden nesile taşınması dil aracılığıyla gerçekleşmektedir. Dolayısıyla yeni (yabancı/ikinci) bir dili tam olarak öğrenmek, dil ancak bir kültürel bağlamda gerçek anlamına kavuştuğu için kültürü de öğrenmektir. Dil ve kültür arasındaki bütünleşik ilişkiye her fırsatta vurgu yapılmasına rağmen eğitimde uygulamaya dönük uzun yıllara dayanan tartışmaların net bir sonuca ulaştırılamadığı açıktır.

Yabancı/ikinci dil öğretimi ve öğrenimini kültür bağlamında ele alan dil eğitimcilerinin sayısı her geçen gün artmakta, kültürün dil edinimi üzerindeki rolü hakkında pek çok teorik ve uygulamalı çalışma ortaya konmaktadır. Çalışmalar, kültürün dil öğretim sınıflarına nasıl yansıtılması gerektiğine ışık tutan görece sınırlı bağlamlar sunsa da öğretim programlarının istikametini de belirlemektedir. Temel dil becerileri özelinde yürütülen öğrenme-öğretme etkinliklerinde sıklıkla karşılaşılan bir problematik olarak “kültürü yok sayma eğilimi”, bugünün eğitim yaklaşımlarında artık yer almamaktadır. Morian (1983, s. 403) “kültüre dayalı iletişim müfredatı”nda bahsedilen “göstermelik olarak kültür” zihniyetinden uzaklaşıldığını; “kültür anlayışı”nın birçok kişi için yabancı dil çalışmalarının temel gerekçesi haline geldiğini belirtmektedir.

Paige ve arkadaşlarına göre “yabancı dil ve kültür pedagojisi son derece eklektik bir yapıdadır ve öğretmenin kültür tanımına bağlıdır” (2000, s. 17). Dil ve kültür anlayışı, dili öğretme yöntem ve yaklaşımlarını etkiler. Kültürün anlamsal değeri ve dil öğretim sürecine dahil edilmesinde farklı öğretici görüşleri söz konusu olabilir. “Ne, nasıl öğretilmelidir?”, “Uygun içerikler ve etkinlikler nelerdir?” sorularına açık ve net cevaplar vermek mümkün değildir. Nitekim öğretici, kültürü aktarma biçimini, kendisinin kültürü algılama biçimine uyarlar. Teorik ve pratik farkındalıklar doğrultusunda gelişen aktarma biçimi; kullanılan yaklaşım, yöntem, teknik, etkinlik ve uygulamaları belirleyici role sahiptir.

Yabancı/ikinci dil sınıflarındaki öğrenen çeşitliliğinin ve buna bağlı olarak kültür farklılıklarının artması, öğretici için geçmişten getirdiği öğretim alışkanlıklarını değiştirmeyi ve kaçınılmaz bir biçimde perspektif çeşitliliğini gerekli kılmaktadır. Bu durum, pedagojik anlamda öğretim materyalinin seçiminden hedef kültürü her bir öğrenci için çekici kılmaya yönelik uygulamaların seçimine kadar, alternatif bağlamların yaratıldığı çok yönlü yetkinliklerin gerekliliğine işaret eder. Katılımcı ve gözlemci rolüyle öğretici, iyi tanımlanmış sosyodilbilimsel ve sosyokültürel temellere sahip bir öğretimle öğrenenin gerçek yaşam koşullarındaki ihtiyaçlarına cevap vererek uyumunu kolaylaştırabilir. Aksi takdirde yabancı/ikinci dil sınıfı sadece kuralların öğretildiği bir ortama dönüşebilir.

Dilin doğası kurallarla açıklanamayacak kadar karmaşıktır. Bir dili anlamak ve o dilde anlatmak, ses bilgisi, biçim bilgisi, söz dizimi ve sözcük bilgisiyle sınırlandırılmaz. Dil kuralları çoğunlukla iyi bilinse de kültürel bilginin yeterli düzeyde olmaması, dilin etkin biçimde kullanımını engelleyen bir durumdur. Byram (1988), dilin kullanıldığı bağlamdan bağımsız bir işlevi olmadığını, bu nedenle her zaman kendi ötesinde bir şeye, yani *kültürel bağlama* işaret ettiğini ileri sürer. Anlam, dilin kültürel bağlamda kullanımıyla oluşur. Kültürel bağlam, belirli kişiler, belirli koşullar altında, belirli bir zamanda ve yerde bir araya geldiğinde kullanılan dil kalıplarının işlevsel ve iletişimsel anlamını belirleyen çerçeveyi tanımlar. Bu unsurların birleşimi her zaman dil kullanımını etkileyen kültürel bir anlama sahiptir. Dil öğretiminde, hem hedef dilin hem de öğrenenin kültürü söz konusu olduğundan, tek kültürlü olmayan bu bağlam içinde iletinin nelerden etkilendiğini inceleme fırsatları yaratmak önemlidir. Profesyonel yaklaşım, bir *kod olarak dil* ile *sosyal yapı olarak dil* arasındaki dengeyi gözetmek olmalıdır.

“Dil sadece sosyal gerçekliği temsil etmez, sosyal gerçekliği inşa da eder” (Kramsch, 2003, s. 7). Yabancı/ ikinci dil sınıflarında öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretici arasındaki etkileşim, hedef kültürü herhangi bir bağlamda içselleştirmenin yanında onu biçimlendirme potansiyeli de sağlar. Bu potansiyel, yabancı/ ikinci dili öğrenme amacına göre değişiklik gösterebilir. Sunulan içeriğin ve des-

tekleyici materyalin, öğrenenin kültürüne karşılık gelen gerçekliğe uyarlanması, düşünme becerisini desteklemesi ve ihtiyacını karşılaması gerekir. Dilin hem birey hem grup kimliğinin yansıtıcısı olduğu göz önünde bulundurulduğunda yeni bir dili öğretmenin var olan kimlik alanına bilinçli veya bilinçdışı yeni pratikler kazandırmak biçiminde yorumlanması da doğru olur. Bu pencereden bakmak gerekirse yeni dil, sunduğu sosyal kimlik imkanlarıyla kültürlerarası yetkinlikler kazandırır.

Bhabha (1988, s. 270), kültürlerarasılığın “ben” ve “siz” şeklinde bir iletişim eylemiyle açıklanamayacağına, dilin kuralları ile davranışın yorumlanması arasındaki bilinçdışı ilişkiyi (anlam-referans ilişkisi) temsil eden “üçüncü bir yer”in harekete geçirilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Benzer biçimde Kramsch (1993) da dil öğretiminde yerel kültür ve hedef kültürün kesişiminde öğrenenlerin kültürel bağlam görevlerini tanımladıkları ‘üçüncü bir yer’in (üçüncü bir kültürün) varlığından bahsetmektedir. “Kültürlerarası etkileşim, hedef kültürün çerçevesinde asimile olma ya da öğrenenin kendi çerçevesini koruma sorunu değildir; daha çok bu iki yer arasında bir köprü kurma, ‘üçüncü bir yer’ bulma çabasıdır.” (Kovacs, 2017, s. 80). Bu üçüncü yer (ya da üçüncü kültür), *popüler (tercih edilen), eleştirel* ve *çevresel* olmak üzere üç özellik taşımaktadır. *Popüler (tercih edilen) kültür*, öğrenenin iki kültür arasındaki anlam boşluklarında anlam yaratma çabasını içerir. Stratejik direnişin aksine taktiksel bir değiştim vardır. Üçüncü kültür pedagojisi öğrenenlerin kendi anlamlarını bulmalarına yardımcı olmak ve melez, kurgusal kimlikler oluşturmak için rol oynama, simülasyon gibi esneklikler tanır. *Eleştirel kültür*, ders kitabı, dilbilgisi alıştırmaları, okumalar aracılığı ile elde edilen yabancı/ikinci dil içeriklerinin birinci dil içerikleriyle karşılaştırılmasını teşvik eder. Bu çerçevede hedef dilin kültürel içeriklerini sosyal etkileşimde kullanma, deneyimlerin sosyal kategorizasyonunu sorgulama, baskın kültürel inanışların arka planı hakkında bilgi sahibi olma gibi bir dizi işlem gerçekleşir. *Çevresel kültür*, bağlama duyarlı bir dil öğretimini merkeze almaktadır. Bağlaman gerektirdiklerine ve çevrenin taleplerine cevap vermek amacıyla iletişimsel etkinlikler, gerçek yaşam deneyimleri, aynı metnin birden fazla yorumu, çoklu anlam üretme (görsel, işitsel, sözel, jestsel vb.), farklı biçimlerde ifade etme (sözlü, yazılı, elektronik); sözcük, şiir veya nesir ezberleme, dikte, çeviri, yeniden yazma vb. yabancı/ikinci dil alıştırmalarını teşvik eder (bkz. Kramsch, 1993, s. 233-256; Kramsch, 2009, s. 233-254).

Üçüncü yerin bireyin kendisi ve başkaları için konuşulabilecek sözleri bulma, kutuplaştırma politikalarından kurtulma ve uluslararası bir kültürü kavramsallaştırmadaki rolünü ifade eden Bhabha’ya göre “Üçüncü yere müdahale, kültürel bilginin bütünleşmiş, açık, genişleyen bir kod olarak devamlı biçimde ortaya çıktığı